

зрозумілими для інших учасників службового завдання і вписуватися в загальну послідовність реагування. Саме тому під час тактико-спеціальної підготовки доцільно більше уваги приділяти не окремим ізольованим вправам, а сценарним заняттям, де відпрацьовується повна службова ситуація: отримання інформації, прибуття наряду, оцінка обстановки, залучення інших підрозділів, забезпечення безпеки громадян, збереження місця події, документування та передавання результатів відповідальним службовим особам.

Подальше вдосконалення цього напрямку доцільно пов'язати не з повною зміною наявної системи службової підготовки, а з більш чітким наповненням її практичної частини сценаріями взаємодії підрозділів Національної поліції. У межах тактико-спеціальної підготовки варто ширше відпрацьовувати порядок зв'язку між нарядами, дії чергової служби під час первинного отримання інформації, прибуття першого наряду на місце події, подальше залучення слідчо-оперативної групи, кримінальної поліції, поліції особливого призначення або спеціалізованих служб, а також узгодження дій після завершення активної фази реагування. Такий підхід не змінює загальну модель службової підготовки, але дає змогу посилити її практичний зміст і наблизити навчальні ситуації до реальних умов виконання службових завдань.

Отже, взаємодія поліцейських підрозділів під час виконання службових завдань є не окремим допоміжним елементом організації служби, а частиною професійної готовності поліцейського до дій у реальних умовах. Сучасна поліцейська діяльність будується на спільній роботі різних служб, де результат залежить не тільки від особистої підготовленості працівника, а й від узгодженості дій усіх залучених підрозділів. Саме тому тактико-спеціальна підготовка має охоплювати не лише індивідуальні дії поліцейського в небезпечній ситуації, а й відпрацювання спільного порядку реагування, інформаційного обміну, залучення додаткових сил і належного документування події. За такого підходу поліцейський готується не до умовної навчальної ситуації, а до реальної службової діяльності, у якій безпека громадян, своєчасність реагування і якість виконання завдання залежать від злагодженої роботи всієї системи залучених підрозділів.

Чепкий Ігор Вікторович

*ад'юнкт відділу ад'юнктури та докторантури
підполковник*

*Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана
Хмельницького*

АНАЛІЗ ОЦІНЮВАННЯ СПРОМОЖНОСТЕЙ СКЛАДОВИХ СИЛ БЕЗПЕКИ ТА СИЛ ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Провідна роль у здійсненні заходів оборонної реформи та розвитку спроможностей у воєнній сфері відповідно до національного законодавства, а також євроатлантичних норм і критеріїв членства в НАТО належить Міністерству оборони

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ СКЛАДОВИХ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ В СУЧАСНИХ
УМОВАХ**

України. Активна фаза впровадження сучасних підходів до оборонного планування була започаткована у травні 2016 року в межах комплексної трансформації сектору безпеки і оборони держави. У цьому контексті саме Міністерство оборони України виступає ключовим суб'єктом формування нормативно-правових і методологічних засад реформування, зокрема щодо переходу до планування на основі спроможностей.

Одним із базових елементів оборонного огляду, що проводиться в Україні, є оцінювання спроможностей. Оперативні, бойові та спеціальні спроможності визначаються як здатність органів військового управління, з'єднань, військових частин, закладів освіти, установ і організацій Збройних Сил України, а також інших складових сил оборони виконувати визначені завдання за встановлених умов, з урахуванням ресурсного забезпечення та відповідно до затверджених стандартів. Таким чином, спроможності виступають інтегрованим показником ефективності функціонування військових формувань.

Характерною рисою сучасного оборонного огляду є зміщення акценту з організаційної структури та кількісних параметрів озброєння і військової техніки на якісні характеристики – спроможності. Це дозволяє оцінювати не лише наявність ресурсів, а передусім здатність їх ефективного використання для досягнення визначених військових цілей.

Підходи до оборонного планування на основі спроможностей були розроблені та апробовані у Сполучених Штатах Америки, а згодом впроваджені в державах – членах НАТО, де довели свою ефективність. Особливо показовим є досвід трансформації систем оборонного планування в країнах Центральної та Східної Європи, які раніше входили до складу Організації Варшавського договору. Так, Польща, Чехія, країни Балтії та інші нові члени НАТО змогли створити сучасні системи оборонного планування, що забезпечують ефективний розвиток сил безпеки і оборони в умовах ринкової економіки та політичної змінюваності.

У сучасній системі оборонного планування України спроможності розглядаються у двох основних аспектах. По-перше, у процесі розвитку Збройних Сил України вони визначаються як здатність генерувати заздалегідь визначений ефект у можливому збройному конфлікті. По-друге, у процесі планування застосування військ (сил) спроможності виступають основною розрахунковою одиницею, яка враховується при формуванні угруповань для реагування на кризові ситуації або виконання завдань конкретної операції.

Відповідно до положень Закону України «Про національну безпеку України» та сучасних документів стратегічного планування, формування об'єднаних сил здійснюється шляхом інтеграції підрозділів різних складових сил оборони. У таких умовах саме спроможності виступають універсальною категорією, що забезпечує узгодженість дій різнорідних сил і засобів.

Досвід НАТО свідчить, що впровадження планування на основі спроможностей дозволило реалізувати концепцію розвитку сил оборони за принципом «ефективність замість кількості», а також забезпечити інтеграцію процесів оборонного і бюджетного

планування. Кінцевою метою такого підходу є формування в межах прогнозованих економічних ресурсів сукупності спроможностей, достатніх для гарантованого або максимально можливого виконання визначених завдань.

Водночас розвиток спроможностей має здійснюватися з урахуванням чітко визначених пріоритетів, які включають стратегічні та оперативні цілі, а також конкретні завдання, спрямовані на їх досягнення. Важливим елементом цього процесу є управління ризиками, що передбачає ідентифікацію потенційних загроз досягненню поставлених цілей та розроблення заходів щодо їх мінімізації.

Практична реалізація зазначених підходів знаходить відображення у діяльності інших складових сектору безпеки і оборони України, зокрема Національної гвардії України. З метою реалізації положень стратегічних документів розвитку держави було розроблено Візію розвитку Національної гвардії України до 2035 року, яка визначає основні напрями нарощування її спроможностей відповідно до європейського та євроатлантичного курсу.

У зазначеному документі передбачено стратегічний підхід до розвитку, що включає визначення чотирьох ключових груп спроможностей: інституційних, оперативних (бойових і спеціальних), спроможностей забезпечення готовності та спроможностей забезпечення діяльності. Крім того, визначено шляхи досягнення необхідного рівня розвитку, які охоплюють удосконалення нормативно-правової бази, розвиток системи освіти і лідерства, оптимізацію організаційної структури, підвищення якості кадрового забезпечення, розвиток інфраструктури та матеріально-технічної бази, а також поглиблення міжнародної співпраці.

З метою практичної реалізації підходу до розвитку спроможностей у Національній гвардії України було сформовано та затверджено Каталог спроможностей, який містить опис наявних і перспективних спроможностей, а також деталізовані вимоги до них. Загалом каталог охоплює 191 спроможність, об'єднану у вісім функціональних груп: планування розвитку, забезпечення готовності, командування та управління, розвідка, застосування, забезпечення, зв'язок та інформаційні системи, захист і живучість.

Такий підхід дозволяє системно оцінювати стан розвитку військових формувань, визначати пріоритети їх модернізації та забезпечувати ефективне використання ресурсів. Водночас універсальність методології оцінювання спроможностей забезпечує можливість її адаптації до специфіки інших складових сектору безпеки і оборони, зокрема Державної прикордонної служби України.

З урахуванням особливостей оперативно-службової діяльності підрозділів охорони державного кордону, впровадження оцінювання спроможностей потребує певної деталізації та адаптації загальних підходів. Це обумовлено специфікою завдань Державної прикордонної служби України, які поєднують елементи правоохоронної, військової та спеціальної діяльності, а також необхідністю функціонування в умовах постійної зміни обстановки.

Отже, оцінювання спроможностей виступає універсальним інструментом аналізу та розвитку функціональних структур складових сил безпеки і оборони

України. Його впровадження дозволяє не лише оцінити наявні можливості, а й обґрунтувати напрями формування нових спроможностей, що є особливо актуальним для підвищення ефективності діяльності Державної прикордонної служби України в сучасних умовах.

Чоботько Маргарита Анатоліївна
*старший викладач кафедри
спеціальної фізичної підготовки
Дніпровський державний
університет внутрішніх справ*

ІНТЕГРАЦІЯ БОЙОВОГО ДОСВІДУ В СИСТЕМУ ПІДГОТОВКИ ПІДРОЗДІЛІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ЕФЕКТИВНІ РІШЕННЯ

Сучасна повномасштабна війна в Україні стала каталізатором докорінних змін у підходах до підготовки військовослужбовців та працівників правоохоронних органів. Традиційні методи навчання, які роками базувалися на застарілих радянських або ранніх пострадянських стандартах, виявилися недостатньо ефективними в умовах інтенсивного застосування високотехнологічної зброї. Основний виклик сьогодні полягає у необхідності максимально швидкої передачі знань з переднього краю безпосередньо в навчальні аудиторії та на полігони. Часовий лаг між виникненням нової тактики ворога та її вивченням підрозділами має бути зведений до мінімуму.

Одним із найбільш ефективних рішень є впровадження системи (вивчені уроки), що успішно використовується країнами НАТО. Ця система передбачає не просто формальний звіт після виконання завдання, а глибокий аналіз кожної операції: що спрацювало, що ні, і чому.

Важливо, щоб цей досвід не залишався у звітах, а ставав основою для нових вправ. Наприклад, якщо під час звільнення населеного пункту підрозділ зіткнувся з новою системою мінування, ця інформація має протягом 24-48 годин бути опрацьована інструкторами та інтегрована у заняття з інженерної підготовки.

Психологічна підготовка особового складу також потребує трансформації. Бойовий досвід свідчить, що технічні навички часто нівелюються високим рівнем стресу. Ефективним рішенням є створення «смуг психологічної стійкості», де умови максимально наближені до бойових: імітація артилерійського обстрілу, робота з пораненими в умовах обмеженої видимості, необхідність прийняття рішень при дефіциті часу та інформації. Більше того, інтеграція досвіду виживання в полоні та поведіння в умовах оточення повинна бути обов'язковим елементом підготовки кожного правоохоронця та військового.

Окремим викликом є міжвідомча взаємодія. На полі бою підрозділи часто діють разом. Бойовий досвід підтверджує, що проблеми зі зв'язком та координацією часто призводять до втрат. Тому спільні навчання, де відпрацьовуються єдині протоколи